

Νέα Φύλλα

ΜΗΝΙΑΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΘΑΛΗΣ ΡΗΤΟΡΙΔΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΥVES TANGUY:	Ελαιογραφία (εικόνα)
ΑΝΔΡΕΑ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΥ:	Κριδς κ. ά. (ποιήματα)
ΘΑΛΗ ΡΗΤΟΡΙΔΗ:	Θαλασσοπορεία κ.ά. (ποιήματα)
Δ. ΠΑΡΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ:	Έκλογή (ποιήματα)
Γ. ΣΦΑΚΙΑΝΑΚΗ:	Όδος Άκακιών άριθ. 3 (διήγημα)
Ν. ΚΑΛΑΜΑΡΗ:	Ό κ. Τσάτσος κριτικός (μελέτη)
ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ:	Τέλλου Άγρα
ΓΡΑΜΜΑΤΑ:	Άγγελου Τερζάκη, Γ. Σαραντάρη, Ν. Καλαμάρη

ΧΡΟΝΟΣ Α'

4

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧ. 5

“**ΝΕΑ ΦΥΛΛΑ,**

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Διευθυντής: **Θαλής Ρητορίδης**
Γραφεία: Φιλοθέη 63 α 4 (Ψυχικό)
(Ἰ.Αρ. Τηλ. 81-593)

Τὰ χειρόγραφα εἴτε δημοσιεύονται
εἴτε ὄχι δὲν ἐπιστρέφονται

Συνδρομές :

Ἔτησία Δραχ. 60

Ἐξάμηνη > 35

Ἐξωτερικοῦ Δολλ. 3

“**NEA PHYLLA,**

REVUE LITTÉRAIRE

Lettres et mandats: Thalys Ritoridis
Phylothey 63 a 4 (Psyhico)

Les manuscrits publiés ou non
ne sont pas rendus.

Abonnements d' une année

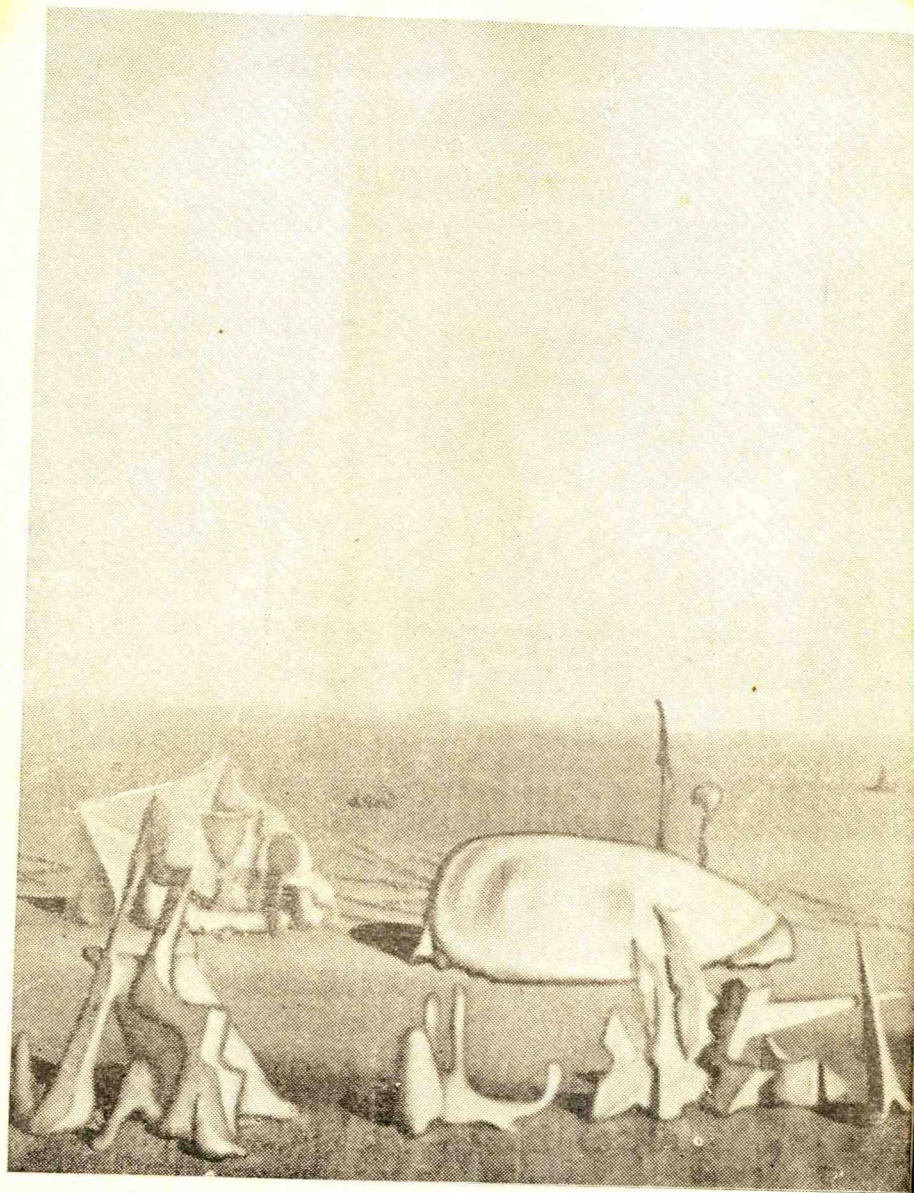
Pour l' étranger 3 Dollars

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Γι Σαραντάρη : Συμβολή σὲ μιὰ φιλοσοφία τῆς ὑπαρξῆς (μελέτη), **Leo Ferrero :** Τελευταία ποιήματα (μετάφραση : Γιάννη Γ. Σφακιανάκη), **Κώστα Γ. Καλαντζή** (Θεσσαλοῦ): Τὸ Τραγοῦδι τοῦ Βουνοῦ, (ποίημα), **Ἄλεξ. Ν. Γιάνναρου :** Μάρθα Ὁρλώφσκη (κινηματογραφικὸ σενάριο) **Περσαίως Ἀθηναίου :** Κάκια (ρωμάντζο).

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

«**Κρητικὲς Σελίδες**» ἀριθ. (13 14, Ἡράκλειο, Κρήτης), «**Μορφές**» (Ἰ.Αρ. 3 - 4, Θεσ/νίκη), «**Τὸ κῆστρο**» (ἀριθ. 6, 7, Ἡράκλειο Κρήτης) «**Τὸ Ξεκίνημα**» (ἀρ. 3, Ζάκυνθο), «**Πνευματικὴ Ζωὴ**» (ἀρ. 8, Ἀθήνα), «**Νεοελληνικὰ Σημειώματα**» (ἀρ. 3, Χαλκίδα), «**Βαλκανικὴ Λογοτεχνία**» (ἀρ. 3, Ἀθήνα), «**Κυνουριακὴ Ἐπιθεώρηση**» (ἀρ. 4, Ἀθήνα), «**Τὰ Νέα Γράμματα**» (ἀρ. 5 Ἀθήνα) «**Μακεδονικὲς Σελίδες**» (ἀριθ. 1 Θεσ/νίκη).

ΝΕΑ ΦΥΛΛΑ

ΧΡΟΝΟΣ Α', ΦΥΛΛΟ 4, ΑΠΡΙΛΗΣ, 1937

Κ Ρ Ι Ο Σ

Τῆς νηφαλίου πομπῆς τὰ περιστέρια
Χτυποῦν τὰ ράμφη τους στὰ γιάλινα ἀνογοιάλια
Κι ἀπὸ τὰ βήματα τῶν ὀδηγῶν
Ἐνθουῦν τὰ κόκκινα λουλούδια τῶν ἐνόρκων
Γιὰ τὴν συσπείρωση στοὺς θάμνους
Τῆς δεκτικῆς προδιαθέσεως τῶν κρίνων
Στὰ βελουδένια γάντια τῶν ἀνθρακωρύχων
Ὅταν σκορποῦν τὰ σκύβαλα στοὺς κύκνους.

Π Υ Λ Η

Ἡ δράση τῆς γυναίκας εἶναι στίλβουσα
Κοσμήματα στὰ ράφια σὰν ἀστέρια
Βρέχει μιὰ σκόνη ἀπὸ γαρύφαλλα
Ἄνοιγουν διψασμένα στόματα
Νὰ πιοῦν τὴν λέξη ποὺ θ' ἀνθήσει
Σὲ κήπους δίχως σύρματα
Μὰ μὲ τὴν αἴγλη ἐπιτελίδος ποὺ προωθοῦν
Τριάντα λαμνοκόποι.

ΝΥΚΤΕΡΙΝΗ ΑΠΟΣΤΑΣΗ

Οί κύκλοι τῶν ὄνειρων μέσ' στούς δρόμους
Καί τὰ κινούμενα παιδιά στὸν ὕπνο τους
Ἀναζητοῦνε τὴν ταγὴ τῶν κοπαδιῶν
Ἀναρριπίζου τὴν τρεχούμενη στιγμή
Καί προσκομίζου τὰ φτερά τῆς ἡδονῆς
Μέσα σὲ κάθε χτυποκάρδι κάθε φίλημα
Τοῦ κύματος ποῦ συνεχῶς θωπεύει τὴ φωλιά τους
Πίδακες ἔλοι πίδακες ἔλα πάντοτε πίδακες
Στὴν θερμουργὸ λευκότητά τῆς παρουσίας.

ΩΣ ΕΡΓΟΝ ΑΤΕΛΕΥΤΗΤΟ

Ἡ μέθη τῶν κυμάτων εἶναι μήνυμα
Ποῦ πάει ὁ ποντοπόρος στὴν καλὴ του
Γαλήνια νύχτα τὸ θελοῦδο τῆς σιγῆς
Μέσα στ' ἀστέρια ποῦ κυλοῦν στὴν πρύμη
Γιὰ τὸ ταξεῖδι τῶν ἰστών γιὰ τὸ ταξεῖδι τῶν ἀρμάτων
Ἀρματωσιάς μιᾶς σκοῦνας ἡνιόχου
Τεθρίππου δαίνοντος πρὸς τὴν χαρὰ
Καταυλισμῶν ἀτοίγγων με κοριτσάκια
Πιὸ θελκτικὰ κι' ἀπὸ τὰ μάτια τους
Ὅταν σκιρτοῦ στὴν πάχνη τῆς πρωίας.

ΕΝΟΡΑΣΙΣ

Τὸ ἀκρωτήριο βοᾷ καὶ περιμένει
Δέθηκε χτῆς καὶ πρόπερι στὴν κορυφὴ του
Ἡ νέα μηχανὴ με τὰ πανέρια
Τῶν ἀρωμάτων καὶ τῶν νυκτερινῶν δλυσμάτων

Τὸ ἀκρωτήριο βοᾷ καὶ περιμένει
Μὲ τὴν εὐχὴ τοῦ θερινοῦ του πέπλου
Βέλα σιγῆς καὶ θέλη τῆς δράσεως
Ἀπανωτὰ στὰ κρόταλα τῆς ἐσοδείας.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΟΣ

Ν Ε Α

ΘΑΛΑΣΣΟΠΟΡΕΙΑ

Νὰ φύγω ἦταν ἡ ὥρα μου
Κεῖλα νὰλλάξω τὰ φορέματα τῶν ὥρων μου
Τὸ πλοῖο δὲν ἔλλαξε τὴν πορεία του
Στάθηκε στὰ σύνορα μιᾶς πολιτείας ἀγγέλων
Σφύριξε στ' αὐτιά τῶν κυμάτων ποῦ πέθαναν
Σφύριξε στὰ μάτια τῶν δράχων ποῦ ξάνοιγαν
Κι ἔλλαξε τὴν σημαία τῶν πόθων του
Σὲ μιὰ κινούργια στιγμή εὐτυχίας
Σὲ κίνδυνο καταποντισμένο μεσονυχτίς

Τὰ κατάρτια του ἔχουν τρυπήσει τὸν οὐρανὸ
Στὶς πληγῆς των ἀνθισαν τᾶστρα
Κι' ὁ καπνὸς ἔσπειρε τὰ σύννεφα
Νὰ κρέμονται κάτ' ἀπ' τὴ γλώσσα
Γῆς μεγάλης σιωπῆς τοῦρανοῦ

Ἐνας μαῦρος ποῦ πέθανε
Κοιτώντας τὴν σελήνη
Ὁραιότερη ἀπὸ τὴ γυναῖκα του ποῦ ζεῖ
Ταξιδεύει με τὸ πλοῖο μας
Κέρωτεύεται τὴν τρυφερότητα τῆς καρδιάς μας

Τὸ δάσος δὲν ἔχει τὴ μεγαλοπρέπεια
Τῶν ταξιδιῶν μιᾶς θάλασσας
Μέσα σὲ μιὰ λεκάνη αἵματος

Οἱ γλάροι τρέχουν πίσὸ ἀπὸ τὸ πλοῖο μας
Μαδῶντας τὰ φτερά τους

Οἱ πεταλοῦδες μέσ' στὸν κῆπο μας
Λιάζονται κάτ' ἀπὸ τὸν ἴσκιό μιᾶς εὐωδίας
Ἡ ἀναπόλησή τους μᾶς ἐρεθίζει
Καί τὸ ταξεῖδι πρὸς τὸ τέρμα του
Χαιρετᾷ τοὺς βυθοὺς
Ποῦ καρτεροῦν τὴν προσδοκία τοῦ θανάτου.

Φ Υ Λ Λ Α

ΕΜΒΑΤΗΡΙΟ

Ἡ μέρα πλήγωσε τὴ νύχτα
 Τὸ φῶς ἀκέφαλο ἀνησυχεῖ
 Φέρανε τὰ καινούργια τους κολλάρα
 Ἄσηματὲς ὠραῖες ζῶνες
 Νὰ τίς φορέσουνε οἱ πόθοι
 Πὸ κατασκήνωσαν στὴ θάλασσα
 Ἐκεῖ πὸ τὸ ποτάμι ὕμνει τὸν ἔρωτα
 Στοὺς κύκνους τῶν ὠραίων γυμνῶν
 Μιᾶς παιδίσκης ἢ ἀναπόληση
 Πὸ κλείνεται στὴ φουσαρμόνικα
 Σὰν κάθεται στίς κορυφές τῶν δέντρων
 Ὅταν ἡ μέρα πνίγεται ἀπελπισμένη
 Καὶ ζωγραφίζει τὰ ὄνειρά της
 Μὲς στὰ χαμόγελα γλυκῶν συννέφων

Ἐφυγα μὲ τοὺς πελαργούς ἀγκαλιασμένος
 Στὸ στήθος μου μιὰ πέρδικα διαφωνεῖ
 Εἶχαμε κάποτε ἀνταλλάξει δυὸ συμβόλαια
 Χαρτιὰ πὸ ἢ μελάνη τους ἐλευκάνθη
 Βράχους εἶχαμε καταμετρήσει
 Σωροὺς ἀπὸ πανέρια μὲ ἰλαρὰ
 Ἐμπόριο σὲ ἀγορὲς νεκρῶν
 Πλοιο πὸ θάρθει νὰ πολιορκήσει
 Τὴν πρασινάδα τῶν αἰσθήσεων
 Μὲ τὰ λουδοῦδια της πὸ τρέχουνε
 Ἐνας ὠραῖος ἀγῶνας ἢ νίκη
 Στὸ κάλεσμά της ἀπειρη συμπόνια
 Χαρὰ σὲ καλαθάκια κερασιῶν
 Πλόκαμοι πὸ ἀναριχοῦν στὰ στήθη.

«Οἱ αἰσθήσεις καὶ τὰ πάθη μιλοῦν μὲ εἰκόνας καὶ δὲν ἀκοῦν παρὰ μὲ εἰκόνας. Ὁλος ὁ θησαυρὸς τῆς γνώσεως, ὅπως κι' ἐκεῖνος τῆς ἀνθρώπινης εὐδαιμονίας, συνίσταται σὲ εἰκόνας»

HAMANN

Ν Ε Α

ΚΗΜΕΙΛΙΟ

Ἄνοιξαν τὰ παράθυρα τῶν γέλοιων ζυπνᾶ ὁ καῦμός
 Ὁ ἄνεμος ἔρχεται μὲς ἀπὸ τὰ δάση τῆς ὑγείας
 Ἀηδόνια κελαῖδοῦν τοὺς πράσινους ἤχους
 Στεφανώνεται ἡ μέρα — ὁ κάμπος ἀνησυχεῖ
 Ἔρχονται τὰ νερὰ τῆς βροχῆς νὰ μᾶς ἀγκυλιάσουν
 Ἐρημιὰ θὰ φορέσει τὸ στέμμα τῆς γῆς
 Τὰ πουλιὰ δὲν πετοῦν — οἱ θάμνοι τὰ συλλογίζονται
 Ὡρα ν' ἀλλάξουμε καὶ μεις φορέματα τῶν συνηθειῶν μας

Στὸ σπίτι πὸ βρέθηκα νύχτα σὲ ὦρα καταιγίδος ἡλιῶν
 Ἐσπείρα τὴν ἱστορία τοῦ προσώπου μου πὸ χάνεται καὶ φεύγει
 Μιὰ κορασιδα φίλησε νεκρὴ τὴν κόμη τῶν ὀνείρων μου
 Καὶ φτέρωσε μέσα σὲ δάση κρυπτῶν αἰσθήσεων μελαγχολίας
 Ἀναπολῶ τὴν ὄροσερὴ ἀποκάλυψη ταξιδευμένων πελαργῶν
 Ὁ ἀέρας πὸ ἔρχεται μυρωμένος μὲς ἀπὸ στήθη δαντελωτὰ
 Σταματᾷ σ' ἕναν πύργο μὲ κύκνους δράκοντας καὶ φασιανούς
 Ὡρα νὰ φύγουμε ἀπὸ τὴ σιωπὴ τῶν δέντρων πὸ μᾶς συνέχει
 Φεύγω μὲ τὸ κυνήγι κάποιας ἀνοιξῆς πὸ δέθηκε στὰ κέρατα λαφιοῦ.

ΠΟΘΟΙ

Τώρα θὰ θῶ νὰ κηρύξω τὴ σοφία τῶν μυρμηγκιῶν στὰ λευκὰ μάτια
 μικρῶν ἀνθρώπων
 Ἡ ὦρα δὲν παύει νὰ κλαίει στὰ ἴχνη μου τὴν χαμένη ἀλαζονία περα-
 σμένου καιροῦ
 Συνωμοτοῦν οἱ λευκὲς πὸ γέρασαν νὰ φρουροῦν τὴν ἀκίνησιάν τους
 μπρὸς στοὺς καθρέφτες
 Θὰ μεγάλωσουν τὰ μάτια μου καὶ θὰ δῶ τίς νύχτες πὸ φεύγουν τόσο
 ἀθόρυβα
 Ἡ ἕκτασή τους στὴ φυγὴ τῶν ἀνέμων μιᾶς θάλασσας μετουσιώνεται σὲ
 λευκὰ περιστέρια
 Νοσταλγοῦν τὴ χερὰ καρabiῶν θυσισμένων στοὺς πόντους γαλάζιων
 οὐρανῶν
 Πὸ τρέχουν νὰ φτάσουν οἱ πέρδικες στὰ κλειστὰ σαλόνια τῶν μουσείων

Φ Υ Λ Λ Α

65 —

Ἡ δίοδος στενεύει νὰ περάσουν ποταμοὶ καὶ ἄνθρωποι μὲ σύμφωνα
καὶ πιθανότητες
Ἡ νίκη πέρασε στοὺς κάμπους κι' ἄπλωσε στὰ προσκλήνια τὸ χάρτι μιᾶς
νέας ἡπίρου
Τὰ φέρετρα κοιτῶνες ὡραίων ὀνείρων μελλοντικῶν ἡμερῶν διασταυ-
ρῶνονται
Καὶ ἡ δυνατότητα τῶν καιρῶν κραυγάζει σὲ φῶτα μελαψῶν φωσφορού-
χων κλινικῶν

Σάλπιγγες ὀδηγοῦν τὸ σῶμα μου ποὺ χάνεται σὰν ἓνα στίγμα μέσα σὲ
μιὰ κινούμενη ἀλυσίδα
Τὰ δῆματά μας καθρεφτίζονται στὰ μέτωπα τοῦ ἡλίου καὶ στὴν κομπή
θλίψη τῶν ἀστρῶν
Ἐνας πυρετὸς συνέχει τοὺς πόθους μας καὶ μιὰ καινούργια ἀμφιβολία
γιά τὴν ἤττα μας
Προχωροῦμε στοὺς δασῶνες τῆς σελήνης καὶ πίνουμε μὲς ἀπ' τὶς λίμνες
νέκταρ
Μιὰ ἱστορία συμπτώσεων σὲ χάρτες γεωγραφικοὺς καὶ σὲ διθλία σχο-
λικά ἢ ζωὴ μας
Τί θ' ἀπομείνει ἀπὸ τοὺς λόγους μας μὲ τοὺς ἀέρες καὶ τὴν σιωπὴ ποὺ
στεφανώνουμε
Ἡ ἀλλαγὴ τῶν συνηθειῶν μας ἢ πολιτεία ὁ βίος τετραγωνίζουσι τὸ ἄ-
παντό μας
Τώρα θὰ συνέλθουν οἱ αἰσθήσεις μας στὴν ὑπεροφία τῶν ἀσκητῶν
Κανεὶς δὲν φεύγει ἀπὸ τὴ θάλασσα ποὺ πνίγει τοὺς σκοπούς μας τὰ
μεσάνυχτα
Ἡ διαμονὴ τους σὲ σταύλους ὑπεροπικοὺς διακινοῦνε τὴν υγεία
μιᾶς ὥρας
Προχωροῦν στὴν πολιτεία νὰ φτάσουν ποὺ χιτίζεται στὸ παρελθὸν ἢ
νέα ζωὴ

Ἐφυγε ἡ βροχὴ τῆς φωτιᾶς ποὺ ἔδερνε τοὺς πόθους μιᾶς ἀβεβαιότητος
Κάτω ἀπὸ ἓνα δρόμο ὕαλινο τὰ δέντρα ποὺ τὴν εἶδανε δροσίσανε
Μιὰ γερασμένη εὐτυχία στήλωσε τὸ μέτωπό της ἔκφυλα στὸν ἥλιο
Καὶ πρασιναδες ἀνοιξαν τὰ στόματά τους νὰ δεχθοῦν τὴ γεύση μιᾶς
ἐσπέρας
Φῶτα στυλιπνὰ μιᾶς ἀκοῆς ποὺ δέρνεται μὲς στὰ μαλλιά τῶν δέντρων
Ἀνασηλώνεται κι ὁ πόθος μου σὰ πίδακας μὲ χέρια ποὺ πλησιάζουσι
τᾶστρα.

ΘΑΛΗΣ ΡΗΤΟΡΙΔΗΣ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

Πόσον ὡραία μειδιᾶ ἢ ὄψις τῆς πρωίας!
Εἶναι γλυκὺς ὁ ἥλιος τὸ πρῶτον φῶς του στέλλων.
Ἄ! πανταχοῦ ἀπήντησα ἐν φάσμα εὐτυχίας,
Τὴν εὐτυχίαν οὐδαμοῦ, οὐδ' εἰς αὐτὸ τὸ μέλλον.

Ἄφ' ὅτου ἔχουν μαρανθῆ
Τοῦ βίου τ' ἄνθη καὶ ἄνθει
Ἐν μόνον, λάθρα θάλλον,
Ἦ! δὲν τὸ ψάλλω, σιωπῶ,
Τίς οἶδεν, ὅταν τὸ εἰπῶ,
Ἄν δὲν ἐκπέσῃ σφάλλον.

Ἐλίγη χλόη, σύμβολον τῆς ἡδῆ ἐρημίας

Τοὺς βράχους κατεσύντριψε, ἐλείανε τὸ κύμα

Ἐγήρασεν ὁ ἥλιος ἐρρυτιδῶθη πλέον.

Τὴν Ἀφροδίτην τ' οὐρανοῦ κατέρριψ' ἢ πενία
Καὶ μὲ πηλὸν ἐκάλυψε τὴν καλλονὴν ἐκείνην·
Κ' ἢ πάνδημος τὸν ἄρτον τῆς μασσᾶ ἐν ἀγωνίᾳ,
Βρεγμένον εἰς τὸ ὄνειδος καὶ ἴσως εἰς ὀδύνην.

(Ἐκλογή: Ν. ΚΑΛΑΜΑΡΗ)

Δ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ

«Ἐύχομαι ὁ ὑπεροπλισμὸς νὰ θεωρηθῆι πὼς δὲν ἐδοκίμασε τίποτα καλύ-
τερο παρὰ νὰ τοποθετήσῃ κατευθυντήριον νῆμα μεταξὺ τῶν μέτρων ὑπερβο-
λῆς ἐξεχωρισμένων κόσμων τῆς ἐρηγηγόρευσης καὶ τοῦ ἐνυπνίου, τῆς ἐξωτερι-
κῆς καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πραγματικότητος, τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῆς παρα-
φροσύνης, τῆς ἡρεμίας, τῆς γνώσεως καὶ τοῦ ἔρωτος...»

ANDRÉ BRETON

ΟΔΟΣ ΑΚΑΚΙΩΝ ΑΡΙΘ. 3

«Στὸ ἀντικρινὸ παράθυρο γίνονται πολὺ ἀπλὰ πράγματα».

Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔγραψε τὴ φράση εἶχε φορέσει τὸ πρῶτ' τὰ σκολιάτικὰ του καὶ εἶχε κρεμαστῆ ἀπ' τὸ λαιμὸ. Τὴ βρήκαμε γραμμένη δυὸ καὶ τρεῖς φορές στὸ περιθώριο δημοσιογραφικοῦ χαρτιοῦ. Θὰ πῆ πῶς, προτοῦ πεθάνει, ὁ ἄνθρωπος, εἶχε σχεδιάσει ἀριθμοὺς πάνω σὲ φύλλα χαρτιῶν.

Ἄν ψάξετε στὰ πακλιὰ μου χειρόγραφα θὰ βρῆτε ἀκόμα φύλλα ἀπ' τὸ δωμάτιο 3 τῆς ὁδοῦ Ἀκακίων ὅπου ὁ ἄνθρωπος κρεμάστηκε προσπαθώντας νὰ λύση τὴν ὄψη του μὲ μιὰ σειρά μηδενικῶν.

Πρέπει νὰ γυρίσω μιὰ χρονιὰ πίσω εἰς ἐγὼ εἶχα ἀρχισυντάχτη στὸ κεφάλι μου κι' ὅταν αὐτὸς κατχινόνταν σὲ πειράματα κρυπταισθητικῆς καὶ τυχολογίας.

— Ἐχομε, μοῦ λέει, ἐκεῖνο τὸ πρῶτ', μιὰ περίπτωσις ὑπ(ο)ερτροφαναίας διότι τὰ «ἐπὶ μέρει» δυναμο-ψυχικὰ γεγονότα κατέρχονται κάτω τοῦ σταθμιτοῦ τῶν 40 παλμικῶν, πρᾶγμα ποὺ προκύπτει ἂν λάδωμε ὑπ' ὄψει μας τὴν ρίζα τοῦ ἀριθμοῦ . . . Προτείνω νὰ κληθῆ αὐτοαπαγχονισμὸς.

— Κύτταξε . . . Ἐφερε γύρω μὲ τὸ μολύβι του τὸ σχεδιάγραμμα - Αὐτὴ ἡ παύλα ποὺ ἐλλέπει στὸ κέντρο τῶν Ἀθηνῶν, εἶναι ἡ ὁδὸς τῶν Ἀ—κακίων (ὁ κύριος Ἀρχισυντάχτης ἔκανε χιουμορ). Θὰ προχωρήσης καὶ θὰ φτάσης στὸν ἀριθμὸ 3. Ἐνας ἄνθρωπος εἰκοσιδύο χρονῶν, χρώματος ὑπ(ο)ερύθρου κρεμάστηκε ἀπόψε στὸ δωμάτιο ποὺ βλέπει . . . εἶπα ποὺ βλέπει, πρὸς τὸν κῆπο . . .

Καὶ τώρα πῆγαινε.

— Πῶς τὸ ξέρετε πῶς κρεμάστηκε ἄνθρωπος, λέω; Γέλασε.

— Πῶς φαίνεσαι πῶς δὲν ξαίρεις ἀπὸ ζητήματα ἐκταισθήσεως (σιζιτεμῶνς !)

Ἄκουσε καὶ μιὰ λεπτομέρεια. Στὸ ἀνάστροφο τῶν μανικετιῶν του ἂν ψάξης θὰ βρῆς γραμμένον μὲ σέπτι τὸν ἀριθμὸ 3. Τὴν ὥρα ποὺ ἔγινε ὁ αὐτοαπαγχονισμὸς ἐγὼ εἶχα ὑπ' ὄψει μου τρία ἡμίσηλα μὲ « μονὸ » κι' ἕνα κλισέ . . . »

Σ' ὄλο τὸ δρόμο ἀκουγα τὸν ἀρχισυντάχτη νὰ μονολογῆ . . . « τὸ κλισέ ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ παίζει μὲ τοὺς ἀριθμοὺς ».

Σὰν ἔφτασα στὴν ὁδὸ τῶν Ἀκακίων βρῆκα τὸν νέο νὰ κρέμεται ἀπ' τὸ ταβάνι καὶ τὴ φράση στὸ ἀρχεῖο του. Βρῆκα ἀκόμα ἕνα παράθυρο κατάνακρα κλειστὸ καὶ ζωσμένο μὲ ἀγιοκλήμα καὶ τρία παιδάκια ποὺ κλαίγανε τὸν ἀδερφὸ τους. — Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ἔβαλε τὴ θηλειὰ στὸ λαιμὸ του ἦταν Μιχάλης — Ἡ ἄλλη ἦταν κυρία Εὐδοξία (τέτοιο

ὄνομα ἔχουσε ὅλες οἱ σπιτονοικοκυρὲς) καὶ φοροῦσε μιὰ ψεύτικη διόλα στὰ μαλλιά.

Ἦστερα κυττοῦσα ἐγὼ ἕνα σεντοῦκι σακατεμένο ἀπ' τὸν καιρὸ ὅταν μὲ πλησίασε ἡ Μαρία : « Κύριε, λέει, ὁ ἀδερφός μου . . . » Καὶ τὰ παιδιὰ εἶπαν « ὁ ἀδερφός μας . . . » Σὰ ν' ἀχούσανε μὲ τὸ στόμα τῆς Μαρίας. Σκέφτηκα τότες νὰ τὸν ἀναστήσω αὐτὸν ποὺ εἶχε κρεμαστῆ σ' ἕνα καρφί ἀπ' τὸ ταβάνι μὰ εἶδα πῶς τὸ μάτι του εἶχε στηλωθῆ στὸ ἀντικρινὸ παράθυρο. Ξεψύχισε κυττώντας κατὰ τὸν κῆπο, συλλογίστικα. Πῶς νὰ γίνῃ λοιπὸν νὰ τὸν ἀναστήσω ; Καὶ κάθισα στὸ γραφεῖο του κι' ἔγραψα ἀριθμοὺς κρυπταισθητικὸς καὶ πάσχισα ρωτώντας αὐτοὺς τοὺς ἀριθμοὺς πῶς ζωντανεύει ἕνας ποὺ κρεμάστηκε ἀπὸ βραδύς. Καὶ στὸ μεταξύ τὰ παιδιὰ μὲ ἤθελαν κοντὰ τους νὰ ξυπνήσω τὸν ἀδερφὸ τους τὴν ὥρα ποὺ ἡ κυρία Εὐδοξία ἔλεγε μέσα της : « Ἄφου ὁ εὐλογημένος ἤθελε νὰ κρεμαστῆ γιατί δὲν τόλεγε; » Καὶ μιὰ νοικάρισσα τοῦ διπλανοῦ ζύγωσε κι' ἔφτιαξε μὲ λίγο σάλιο τὸ φρύδι τοῦ Μιχάλη ποῦταν στραβό. Καὶ μεσ' τὸν κῆπο ἡ νεραντζιά εἶχε ἀνθίσει. Ἄπριλομάης ἕνας καιρὸς - καὶ μύριζεν ἡ κάμαρη ἀγιοκλήμα. Τὸν κατεδάσαμε τὸ Μιχάλη ἀπ' τὴ θηλιὰ - βρήθαγε σὲ τοῦτο ἡ κυρία τοῦ σπιτιοῦ, ἕνας ἀστυνόμος καὶ ἄλλοι - εἶπαμε στὸ ἀδερφάκι του πῶς ἦταν μεθυσμένος κι' αὐτὸ κατέβηκε στὴν αὐλὴ καὶ φώναζε γελώντας πῶς ὁ Μιχάλης τους ἐμέθυσε.

Καὶ μεῖς οἱ ἄλλοι ὁμορφα - ὁμορφα τὸν ἀπιθώσαμε κατὰ γῆς κι' ἔκανα ἐγὼ ἀπὸ πάνω του τάχατες γιαιτροσόφια γιὰ νὰ τὸν κάνω ν' ἀφήσῃ τ' ἀστεῖα του. Ἦταν ὡς φαίνεται πολὺ ἀστεῖος ὁ Μιχάλης στὸν πεθαμὸ του γιατί σφίγγεταν ἡ Εὐδοξία νὰ μὴ γελάσῃ.

Ἦστερα ἦρθε μιὰ μέρα ἡ ἀδελφοῦλα του ἡ Μαρία - ἕνας χρόνος εἶχε περάσει - φοροῦσε σκούρα ποδιὰ καὶ ζήτησε τὸ συντάχτη τοῦ ἀδερφοῦ της. Ἔτσι εἶπε. Θυμάμαι τὰ γέλοια τῶν συναδέλφων. Γιὰ πολὺν καιρὸ μοῦ λέγανε : « Εἶσαι ὁ συντάχτης τοῦ ἀδερφοῦ της ; »

— Κύριε, μοῦ λέει, αὐτὴ, ὁ Μιχάλης μας ἦταν κι' αὐτὸς σὰν καὶ σὰς. Γράψετε στὴν ἐφημερίδα σας γιὰ τὸ Μιχάλη μας ποὺ τὸν χάσαμε εἰκοσιδύο χρονῶν. Καὶ νὰ σὰς πῶ, κύριε διευθυντά, γιατί τὸν χάσαμε; Κάθισε στὴν πολυθρόνα χωρὶς προετοιμασία, γυρῶφερε τὸ βλέμμα της καὶ εἶπε : Κυττοῦσε πάντα ἕνα παράθυρο . . . Σὰν καὶ σὰς ἦταν κύριε. Καὶ βγάξει ἀπὸ τὴν τσάντα της καὶ μοῦ ἀφήνει ἕνα μᾶτσο δημοσιογραφικὸ χαρτί. Ἦστερα μ' ἀποχαιρέτησε λέγωντας : « Πολὺ σὰς ἔμοιαζε ὁ Μιχάλης μας. Εἶχε κι' αὐτὸς ἀραιὰ ματόκλαδα καὶ κοιττοῦσε πάντα χαμηλὰ ὅταν μιλοῦσε. »

Ἐκράτησα τὰ χειρόγραφα καὶ ὅταν κάποτε πῆρα στὰ χέρια μου τὴ σύνταξη τοῦ « Νέου Φωτὸς » - εἶχε φύγει πιά ἐκεῖνος ὁ κρυπταισθητολόγος ἀρχισυντάχτης - τὰ δημοσίεψα μὲ τὸν τίτλο : « Σημειώσεις ἀπ' τὸ δωμάτιο ἀριθ. 3 ». Ἡ δημοσίεψη κράτησε κάμποσα φύλλα. Ἐδῶ θὰ σὰς διαβάσω μονάχα ἕνα μικρὸ ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ πρῶτο μέρος. Τὸ ὑπόλοιπο ἴσως μεῦ ἔδοθῃ κάποτε εὐκαιρία νὰ τὸ μαζέψω - κάνον.

τας τις αναγκαίες διορθώσεις και να το αναδημοσιέψω μ' έναν γενικό τίτλο «Σημειώσεις απ' το δωμάτιο Β της οδού "Ακακίων».

"Ετσι θα ξεπληρώσω το χρέος μου στο νέο που κρεμάστηκε και στην αδερφή του τη Μαρία που μου έμπιστεύθηκε τα χαρτιά.

«Στο αντικρινό μου παράθυρο γίνονται πολύ απλά πράγματα (έτσι έγραφε). Διαβάζω στο βιβλίο του Λεόν Πώλ Φάργκ: «Η γειτονιά μου γελοüse και το γέλιο της ερχόταν απ' τα βόθρα των αιώνων».

Κάθομαι στην οδό "Ακακίων. Δεν την ξέρετε; Είναι μια παύλα με επτά αριθμούς. Αρχίζει από μια μεγάλη λεωφόρο και τελειώνει σε μια άλλη παύλα. Δυό ευθείες και στην ορθή γωνιά τους έχει σφηνωθεί ένα κλεισεδάκι με κεραμιδιωτή στέγη.

Την άνοιξη μας πνίγει ή μυρωδιά απ' τις ανθισμένες ακακίες και το καλοκαίρι ο ήλιος κυνηγάει τις φυλλωσιές πάνω στον τοίχο μου. Το γενάρη βρίσκει κανείς εδώ κάποια προστασία. Ο βορράς σέβεται τα σπίτια μας και ο δρόμος είναι ζεστός σαν την ψυχή των ανθρώπων.

Με γυροφέρνουνε σπίτια που μοιάζουν πολύ τ' άλλα. Μονάχα ένα διαφέρει που ψηλώνει ως τα θεόρατα κι' έχει πολλά παράθυρα. Σ' ένα απ' αυτά έχει σκαλώσει ένα αγιόκλημα κι' έπλεξε δλόγυρά του στεφάνι. Είναι το πίσω μέρος του μεγάρου κι' έχει σκάλες σπιρωτές και πόρτες για τους υπηρέτες και για τους σκύλους.

Ανάμεσα σε μένα και στο μέγαρο φυτρώνουν άνθη και μια νεραντζιά. Αυτή με κρύβει απ' το παράθυρο με τη γιρλάντα. Όμως με τον καιρό βλέπω πως ο κρυψώνας μου είναι άχρηστος γιατί το παράθυρο ανοίγει πολύ σπάνια. Στις αρχές του καλοκαιριού άνοιξε για λίγο κι' έκλεισε ξανά για πέντε δλάκαιρους μήνες, ύστερα άνοιξε πάλι ένα βράδυ του Νοεμβρίου που είχανε κατεβή τα σύννεφα ως την αυλή μας και φυσούσε άνεμος να πάρη τη νεραντζιά κι' έκλεισε για να ξαναόξει ένα μεσονύχτι που είχανε αναστηθή ο Χριστός στη γειτονιά μας. Έμεινε κλειστό από το βράδυ εκείνο και δεν ξαίρω αν θ' άνοιξη πιά ποτέ.

"Απόψε που γράφω πασχίζω να θυμηθώ τι έγινε πίσω απ' αυτό το παράθυρο όσες φορές το είδα ν' ανοίγει στον κήπο μας. Διαβάζω πάλι στο βιβλίο του Λεόν Πώλ Φάργκ: «Μια γυναίκα είναι εκεί. Μια γυναίκα, ένα σύστημα. Και πόσο απλό, πόσο τετράγωνο».

Τρεις εποχές πίσω απόνα καλά τεντωμένο πανί.

Το πρώτο βράδυ δε μπορώ να θυμηθώ τι έγινε γιατί δλα κύλισαν στη σκιά. Ός και ή μυρωδιά απ' το αγιόκλημα είχε πάρει το σχήμα της σκιάς. Μοσ φάνηκε όμως πως κανένας άλλος δεν ήταν μαζί της εκτός απ' αυτήν που είχε τραβηχθή πάνω σε μιαν επιφάνεια κρυστάλλου. Και ή σκέψη της είχε την διαφάνεια των άπλων τρόπων και ή

χειρονομία της δεν ήταν τίποτε σοβαρότερο από μια παύλα. Το μέτωπό της θά ήταν ευθισμένο σ' ένα ξανθό κύμα μαλλιών.

Και διάβασα πάλι πώς, μια γυναίκα είναι πάνω σ' ένα επίπεδο, μια γυναίκα μαζί με τη νύχτα και με τη γυμνότητά της.

Είναι εκεί ο κοιτώνας μιάς κόρης που ανοίγει τόσο σπάνια. Και είναι χωρίς κύτταρο και μόνον με άχτιδώσεις που όμως ερχονται από μια λάμπα ηλεκτρική. Η λάμπα είναι σ' ένα τραπεζάκι από ψητό γόδετρο και είναι το τραπεζάκι δίπλα σ' ένα ντιβάνι όπου καταποντίζεται ή ψυχή της γυναίκας.

"Όλα έχουν τη γαλήνη μιάς ευθείας στη γειτονιά μας.

Υστερα ένα άλλο βράδυ — μήνες από τότε — τα σύννεφα είχανε κατεβή στην αυλή μας, οι μυρωδιές είχαν σκορπίσει, ο άγέρας μου κουβαλούσε μαδημένα φύλλα απ' τη νεραντζιά και το φεγγάρι φωτούσε την αγωνία των ανθρώπων. Αυτό το φεγγάρι σά να είχε βάλει δχρα στην όψη του, τόσο ήταν περίλυπο. Και άλιχτούσαν τα λυκόσκυλα του μέγαρου και κυνηγούσε ο ένας δούλος τον άλλο και τα χοντρά γέλοια ανέβαιναν ως τις ανκνθες ακακίες και ως τη στέγη μας. Και τα σύννεφα στην τρέλλα τους με τον άγέρα είχανε σκορπίσει κάτι στρογγυλά σαν άστρα δαγκωμένα απ' το φθινόπωρο.

"Ετσι άνοιξε το παράθυρο: Μέσ' στην άησυχία των ακακίων. Και διάβασα ξανά πώς: μια γυναίκα ήταν εκεί, πώς ήταν αυτή ένα σύστημα πολύπλοκο επιθυμιών. Και πρόστεσα εγώ στο περιθώριο του διβλίου: «Μια παράκληση στον άνεμο που έρχεται να της αφαιρέση το ντόμα της.»

Αυτή τη φορά ήταν μαζί της κάποιος άλλος και είχε αρχίσει μια συνομιλία μεταξύ τους που κράτησε ως το πρωί.

Δεν κάθισα να τους ακούσω. Εκείνο το βράδυ ο άγέρας ξερίζωνε όλες τις ακακίες μας κι' έβαλε τ' ανάστροφα τις ρίζες τους να κυττάζουν εκείνο το φεγγάρι με την πρόστυχη δχρα στην όψη του, κι' έχω νε μέσ' στο χώμα τα κλαδιά τ' ανθισμένα.

Το πρωί είχε κοπάσει ο θυμός. Ανέβηκα στη στέγη του σπιτιού και είδα το φεγγάρι διωγμένο απ' τον καιρό κατά τη νοτιά. Και ήταν ώσαν μαδημένο πύλο απ' την ούρα ενός σταχτιού περιστεριού.

Τα νέφη είχανε βάλει τον άγέρα με στάχτη και ή ανθένια γυρλάντα είχε κρεμάσει στο παράθυρό της σαν κορεσμένη επιθυμία.

Δεν ξαναείδα ν' άνοιγη εκείνο το παράθυρο κι' ούτε ρώτησα. Μονάχα μια νύχτα πασχαλινή είδα να γίνεται φως στον κοιτώνα του κοριτσιού. Και διάβασα ξανά: «Μια γυναίκα είναι εκεί. Μια γυναίκα, ένα σύστημα φυλακισμένο στον κάλυκα ενός φουτού».

ΓΙΑΝΝΗΣ Γ. ΣΦΑΚΙ ΑΝΑΚΗΣ

«Μισώ την απλότητα σε κάθε της μορφή».
SALVADOR DALI

Φ Υ Λ Λ Α

Ν Ε Α

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ ΚΡΙΤΙΚΟΣ

Ἐλπίζω νὰ μὴ ἀργήσει νὰ παρουσιασθεῖ ἐκεῖνος ποῦ θ' ἀναλάβει νὰ μελετήσει συστηματικὰ τὴν Ἑλληνικὴ κριτικὴ. Ὑπάρχουν ἀνάμεσα στοὺς κριτικούς τόσες διασταυρώσεις τάσεων, ποῦ δταν θέλουμε νὰ σχηματίσουμε μιὰ συνθετικὴ εἰκόνα τοῦ παρελθόντος, δυσκολευόμεθα, γιατί ὅλα φαίνονται συγκεχυμένα. Ἡ νεοελληνικὴ πνευματικὴ παραγωγὴ ἔχει φτάσει πιά στὸ στάδιο ὅπου συνθέσεις καὶ ταξινομήσεις ἀξιῶν ποῦ βρίσκουν τὴν πηγὴ τους σὲ παλαιότερους, γίνονται ἀπαραιτήτες. Ἡ ποίηση, τὸ μυθιστόρημα, μελετιοῦνται ἤδη καιρὸς νὰ μελετηθεῖ τώρα καὶ ἡ κριτικὴ καιρὸς νὰ ξέρομε ἐμεῖς οἱ ἄντεροι ποῦ τοποθετεῖται, ἀναλόγως μὲ τίς σύγχρονες πνευματικὲς ἀξίες, ὁ καθένας ἀπὸ τοὺς παλαιότερους. Καιρὸς νὰ τοὺς ξαναμελετήσουμε καὶ ν' ἀναθεωρήσουμε τίς γνώμες μας γι' αὐτοὺς.

Ἡ μεταπολεμικὴ παραγωγὴ εἶναι πλουσιωτάτη σ' ἔργα κριτικῆς. Καὶ τώρα τελευταία, ὅπως τὸ δείχνει ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον ἄρθρο τοῦ κ. Νικολαρεῖζη ποῦ δημοσιεύτηκε στὰ «Νέα Γράμματα», ἡ κριτικὴ πέρνει συνήθειση ποῦ ἔαυτοῦ της. Πρῶτᾶ ποῦ πάει, καὶ ὑπάρχουν τόσες τάσεις ποῦ ἡ ἀπάντηση στὴν ἐρώτηση δὲν εἶναι αὐτὴ αὐτῆς. Τὰ προβλήματα ποῦ θέτει ὁ κ. Νικολαρεῖζης ἀξίζει νὰ μελετηθοῦν κι' ἀπὸ κείνους, καὶ εἶμαι ἀπ' αὐτοὺς, ποῦ τοὺς δίνουν ἄλλη λύση.

Διακρίνω στὸ τόπο μας, στὰ μεταπολεμικὰ τοῦτα χρόνια, τέσσερις οὐσιώδεις κατευθύνσεις τῆς κριτικῆς. Τῆς πρώτης ὁ πῶς ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος εἶναι ὁ κ. Ἀποστολάκης. Αὐτὴ ἡ τάση μπορεῖ ἀπὸ ἀποψέως αἰσθητικῆς νὰ χαρακτηρισθεῖ κυρίως σὰν τάση ἠθικὴ, γιατί ἐνδιαφέρεται νὰ βρεῖ ἠθικὰ διδάγματα στὸ ἔργο. Ἡ μέθοδος τῆς ἔρευνας τῆς εἶναι τελεολογικὴ, ἐπειδὴ ἐκεῖνο ποῦ ζητᾶ νὰ βρεῖ εἶναι τὸν σκοπὸ τῆς ποιητικῆς παραγωγῆς. Ποιητῆς ποῦ ἀντιπροσωπεύει τὰ ἰδανικὰ τῆς τάσης αὐτῆς εἶναι ἰδίως ὁ Σολωμός.

Μιὰ δευτέρη τάση θέλει τὸν ποιητὴ εἶδος στιχουργοῦ πολιτικῶν καὶ κοινωνικῶν ματιφύτων, καὶ ἐνῶ ἰσχυρίζεται πῶς ἐρευνᾶ τὰ προβλήματα μὲ μέθοδο αἰτιοκρατικὴ, κατ' οὐσίαν τελεολογεῖ, ἐπειδὴ εἶναι πολιτικὸ ἰδανικὸ ποῦ θέτει γιὰ σκοπὸ τῆς ποίησης. Ποιητῆς - σύμβολο τῆς σχολῆς αὐτῆς φαίνεται νὰ εἶναι ἰδίως ὁ κ. Βάρναλης.

Ἡ τρίτη τάση ζητᾶ νὰ βρεῖ στὸ ποίημα ἀπλῶς ἔκφραση αἰσθημάτων. Γιὰ τὴ σχολὴ αὐτὴ ἡ ποίηση πρέπει συνεπῶς νὰ εἶναι μόνον λυρική. Ὡς πρὸς τὰ μεθοδολογικὰ προβλήματα τῆς κριτικῆς ἡ τάση αὐτῆς διχάζεται, ἄλλοι σὰν τὸν κ. Παράσχο ἀκολουθοῦν μιὰ μέθοδο θετικιστικὴ, ἄλλοι μιὰ μέθοδο αἰτιοκρατικὴ, τὴν ψυχανάλυση. Κύριος ποιητῆς - σύμβολο τῆς σχολῆς αὐτῆς εἶναι ὁ Καβάφης.

Μιὰ τελευταία τάση ποῦ ἔχει γιὰ κύριο σύμβολο τὸν Παλαμᾶ, διακρίνεται γιὰ τὴ μεταφυσικὴ στάση ποῦ παίρνει ἔναντι τῆς ποιήσεως. Ποίηση γιὰ τοὺς κριτικούς αὐτῆς τῆς τάσης εἶναι κάτι πῶς πολὺ ἀπὸ ἠθικὴ στάση, αἰσθηματικὴ ἢ κοινωνικὸς προσανατολισμός· γι' αὐτοὺς ἡ ποίηση εἶναι κάτι ποῦ περιέχει καὶ ξεπερνᾶ ὅλες αὐτὲς τίς μερικὲς, κατ' αὐτοὺς, ἀπόψεις. Ἡ ποίηση γιὰ τοὺς ὀπαδοὺς τῆς σχολῆς αὐτῆς, γιὰ τοὺς κυρίους Βεζανῆ, Σηκουτρῆ καὶ Τσάτσο, εἶναι μιὰ κοσμοθεωρητικὴ ἀποψη τῆς ζωῆς.

Ὅπως βλέπει ὁ ἀγαγιώτης, δὲν τῷ εἶναι εὐκόλο, ἂν θέλει, νὰ βα-

σισθεῖ ἀπάνω στὶς γνώμες τῶν εἰδικῶν, νὰ βρεῖ ποιὸ εἶναι οἱ καλύτεροι ποιητῆς. Οἱ προϋποθέσεις τῆς ποιητικῆς ἀξίας ἐξαρτιῶνται ἀπὸ προϋποθέσεις ἐξωαισθητικῆς, ἀπὸ προϋποθέσεις φιλοσοφικῆς. Οἱ ποιητῆς ἀνεβοκατεβαίνουν τὴν κλίμακα τῆς δόξας, ἀναλόγως τῶν ἐπιτυχῶν τῆς κριτικῆς. Ὁ ἀναγνώστης δὲν εἶναι ἐλεύθερος νὰ κρίνει, ὁ κριτικὸς διαβάσει γι' αὐτὸν τὸ ποίημα καὶ ὁ ἀναγνώστης διαβάσει τὸν κριτικὸ.

Εἶναι ὁ κριτικὸς ποῦ ἐμπνέεται, ὁ ποιητῆς ἀρκεῖται στὸ νὰ γράφει. Αὐτὴ ἡ πιστοποίηση δὲν ἀποτελεῖ κατηγορία· θὰ μοῦ ἦταν δύσκολο ἄλλωστε νὰ φαντασθῶ τὰ πράγματα ἄλλοιῶς, ἐκτὸς ἂν ἀπαγορευόταν ἡ κριτικὴ ἢ ἡ ποίηση, καὶ αὐτὴ ἡ μεταβολὴ δὲν θὰ ἦταν ποιοτικὴ ἀλλὰ ἀπλῶς ποσοτικὴ. Κάτι θὰ ἔλλειπε στὴν πλήρη εἰκόνη τῆς πνευματικῆς ζωῆς.

Ποῖος ὁ ρόλος τῆς κριτικῆς; Κάθε φορὰ ποῦ κρίνω ξαναθέτω τὸ ἐρώτημα. Καὶ μολονότι ἔχω βρεῖ πιά τὴν ἀπάντηση ποῦ με ἱκανοποιεῖ, δταν διαβάξω κρίσεις ἄλλων ἢ ἀπορία ἐμφανίζεται πάλι καὶ λυεῖται εἰς βάρος τοῦ συγγραφέα ποῦ διαβάξω. Μὲ ἄλλα λόγια ἐπιδιώκω νὰ τὸν τοποθετήσω κάπου στὴν κλίμακα τῶν ἀξιῶν ποῦ χρησιμοποιοῦ. Δὲν εἶμαι, δὲν ἐπιδιώκω νὰ εἶμαι, ἀμερόληπτος ἀναγνώστης. Τὸ μόνο ποῦ θέλω, εἶναι νὰ εἶμαι ἀναγνώστης ὀξὺς, δηλαδὴ ἄνθρωπος συνεπῆς, καὶ καλὸς ἀναγνώστης, δηλαδὴ ποῦ παίρνει θέση στὰ πνευματικὰ προβλήματα ποῦ ἀπασχολοῦν τὴν ἐποχὴ του.

Θέλω ἐδῶ νὰ καθορίσω τὴ θέση μου ἔναντι τοῦ κ. Τσάτσου ὡς κριτικῶν, γιατί θεωρῶ πῶς μὲ τὸ βιβλίο ποῦ τώρα ἐξέδωκε γιὰ τὸν Παλαμᾶ γίνεται πιά ὁ πῶς ἀντιπροσωπευτικὸς τύπος μιᾶς σχολῆς κριτικῆς. Τὸ βιβλίο τοῦ κ. Τσάτσου ἀποτελεῖ σταθμὸ στὴ μελέτῃ τῆς αἰσθητικῆς στὸν τόπο μας. Ἄν ὁ σταθμὸς αὐτὸς εἶναι ἀπαραίτητος, ἂν ἡ κατανόηση τῆς τέχνης διευκολύνεται μετὰ ἀπὸ τὴν ἀνάγνωσή τοῦ βιβλίου αὐτοῦ, εἶναι τὸ πρόβλημα ποῦ θέλω νὰ ἐξετάσω τώρα.

Ὁ κ. Τσάτσος πιστεύει πῶς ὁ ποιητῆς κατευθύνεται ἀπὸ μιὰ δημιουργικὴ ἰδέα. Τὸ λέγει ἀπὸ τὴν πρώτη σειρά τοῦ βιβλίου του. Πρῶτιστο καθήκον τοῦ κριτικῶν κατ' αὐτὸν εἶναι νὰ βρεῖ νόμους τοῦ ἔργου ποῦ κατευθύνεται ἀπ' αὐτὴν τὴν ἰδέα. «Πρέπει νὰ διαγνώσουμε τὴν ἀπόλυτη ἰδιότητα τῆς πνευματικῆς πηγῆς» (σελ. 1) «δὲν ζητῶ, λέει, διὰ μέσου τοῦ Παλαμᾶ νὰ λύσω προσωπικὰ μὲ προβλήματα, ἀλλὰ νὰ λύσω τὰ ἴδια Παλαμικὰ προβλήματα». Πῶς ἀξίζει νὰ καταβάλουμε αὐτὸν τὸν κόπο τὸ θεωρεῖ αὐτόνοητο ὁ κ. Τσάτσος. Εἶναι ἡ προϋπόθεση τῆς μελέτης του. Κατὰ λογικὴ συνέπειαν αὐτὸ ποῦ κατ' ἀρχὴν γυρεύει νὰ βρεῖ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχει στὸ ἔργο ἀλλὰ θὰ εἶναι στὸ δημιούργη τοῦ ἔργου. Ἡ μελέτη του δὲν μᾶς δίνει τὸ ποίημα, ἀλλὰ τὸν ποιητὴ. Τὸ δηλοῖ καὶ ὁ τίτλος τοῦ βιβλίου: «Παλαμᾶς».

Ἄν τὸ συμπέρασμα ὅπου καταλήγει εἶναι πῶς ὁ Παλαμᾶς εἶναι μεγάλος, θὰ πρέπει νὰ βρεῖ τρόπον ἐκ τῶν ὑστέρων νὰ δικαιολογήσει, γιατί τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ εἶναι μεγάλο. Ἡ δυσκολία, θὰ ἔλεγα ἢ ἀδυναμία νὰ λύσει αὐτὸ τὸ πρόβλημα, εἶναι κατὰ τὴ γνώμη μου, ἡ Λυδία λίθος τῶν συστημάτων κριτικῆς ποῦ ἀναζητοῦν νὰ γνῶν τὸ ὑποκείμενο (τὸν ποιητὴ) ἀντὶ τοῦ ἀντικειμένου (τὸ ἔργο). Εἶναι ἡ δυσκολία στὴν ὁποία ἐγὼ ὁ ἴδιος βρέθηκα δταν ἔκρινα τὸν Καβάφη. Ἐνόμιζα καὶ ἐξακολουθῶ νὰ νομίζω πῶς ἡ ψυχανάλυση εἶναι ἡ ἀρίστη μέθοδος γιὰ νὰ ἐξηγήσει τὸ ἄτομο, συνεπῶς καὶ τὸν ποιητὴ, καὶ ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ τὴν μελέτη ποῦ ἔκαμα γιὰ τὸν Καβάφη, σὰν τὴν καλύτερη μελέτη ποῦ ἔγινε γι' αὐτὸν, ἀλλὰ δὲν νομίζω πῶς ἡ μέθοδος ποῦ ἀφήμοσα μπορεῖ νὰ δικαιολογήσει τὸ ὅτι ἐπειδὴ θεωρῶ πῶς ὁ Καβάφης εἶναι μεγάλος ἄνθρωπος, πρέπει τὸ ἔργο ποῦ ἔχει κάμει ἓνας μεγάλος ἄνθρωπος νὰ εἶναι κι' αὐτὸ μεγάλο. Μὲ ἄλλα λόγια ἡ μελέτη μου γιὰ τὸν Καβάφη γιὰ νὰ εἶναι πλήρης πρέπει νὰ συμ-

βάθη ή ύψη μεταφυσικῶν νοημάτων πρέπει να έχει φτάσει ή έκ καθέδρας κριτική για να βρει στους φτωχούς αυτούς στίχους έννοιες πολύπλοκες που για να εξηγηθούν, απαιτούν λογικούς άκροβατισμούς!

Φοβούμαι πολύ πώς αν ή ανθρωπότητα πρέπει να εξελιχθεί στον πολλαπλασιασμό του καινούργιου αυτού είδους ανθρώπου, θα προτιμούσα να γυρνούσαμε πίσω σε παλαιότερο είδος ανθρώπου. Δεν ξέρω αν ύπηρχαν Παλαμάδες στην εποχή του Πιθηκανθρώπου, δεν τή θεωρώ καθόλου άπίθανο, αλλά πάντως θα έλειπαν τότες σχόλια σαν εκείνα που κάνει ο κ. Τσάτσος, γιατί απλούστατα δεν θά ύπήρχε τότε ευτυχώς Νεοκαντιανή και Νεοχρειαλιανή φιλοσοφία. Ο κ. Τσάτσος παραδέχεται πώς τὸ καινούργιο είδος ανθρώπου απασχολημένο όπως είναι να φτιάχνει μεταλογικά νοήματα, δεν ξαίρει να φτιάχνει εικόνες. Τὸ δείγμα του καινούργιου είδους τὸ λέγει: «Τὴν ἰδέα μου βλέπουν ὄχι ἐμένα». Βλέπουν τὸ νόημα και «ὄχι ἐμένα», δηλαδή τὸν ἄνθρωπο με πάθη και αίσθήματα. Με άλλα λόγια ὁ ποιητής ὁμολογεί πώς δεν είναι τὸ ἐγὼ του με τὰ αίσθηματά του που ἔχουν σημασία, αλλά ἡ ἰδέα. Ἐπειδὴ αὐτὴ ἡ ἰδέα μένει μεταφυσικὸ νόημα, δεν είναι ἀντικείμενο γνώσεως, αλλά πίστωσης, μπορούμε συνεπῶς να μη καταλάβουμε τὴν ἰδέα-νόημα. Και ἐφ' ὅσον δεν ὑπάρχει ἐλπίδα ν' ἀνοίκω ποτὲ στὸ καινούργιο είδος, δεν ὑπάρχει ἐλπίδα και να καταλάβω! Κι ὅταν ὁμολογεί ὁ Παλαμᾶς πώς πρέπει να δοῦμε τὴν ἰδέα και ὄχι τὸν ἑαυτὸ του, τὸν πιστεύω, γιατί πουθενά δε βρήκα στὸ ἔργο του στοιχεία που να δικαιολογούν ἕνα ἐνδιαφέρον για τὸν Παλαμᾶ-ἄνθρωπο.

Τὸ νέο είδος ανθρώπου δεν αισθάνεται, στοχάζεται, λέει πώς πρέπει να στρέψουμε τὰ βλέμματά μας πρὸς τὴν ἰδέα, αλλά δεν λέει τὴ βλέπουμε, και πώς θά τὸ πεί ἀφοῦ δεν ξέρει να φτιάχνει εικόνες; Τὸ Δ.Κ.Α. (τὸ Δείγμα Καινούργιου Ἀνθρώπου) ὡσαν καλὸς στοχαστής ἔχει πολὺ μεγάλη συνείδηση τῶν ἱκανοτήτων του, ξέρει κατά βάθος πώς δεν είναι ποιητής, αλλά μόνον στιχουργός, μιά κι ὀδηγεί πρὸς τὴν ἰδέα, αισθάνεται τὴν ἀνάγκη να τοποθετήσει κάπου τὰ στοιχεία τῆς εικόνας, πού, ὅπως πολὺ σωστά τὸ λέγει ὁ κ. Τσάτσος, με ἀρκετὲς προφυλάξεις είναι ἀλήθεια, δε πολυφαίνονται στὸ ἔργο. Πού τὰ τοποθετεῖ λοιπὸν ὁ ποιητής; Ο κ. Τσάτσος βρήκε στίχους που κατ' ἐγνώμη του ἐξηγοῦν τὴ στάση του Δ.Κ.Α. ἐναντι τῆς εικόνας:

*Ἀπὸ φῶς και ἀπὸ χροῶμα κάτι ἂν πέρνω, τὸ φῶς
μέσα μου εἶναι τὸ χροῶμα; τῆς ψυχῆς μου ὁ καῦμός.*

Μά αν τὰ στοιχεία είναι μέσα του, πώς θά τὰ δοῦμε; Δεν μάς ἀρκεί να είναι μέσα του, πρέπει να είναι στὸ ἔργο του. Κατὰ πόσον είναι μέσα του ἡ ὄχι, είναι ζήτημα ψυχολογικὸ. Ἐμάς μάς ἀρκεί πώς δεν είναι στὸ ἔργο του, ὄχι ἐπειδὴ λέει πώς δεν είναι, ἀλλ' ἐπειδὴ δεν τὰ βρήκαμε αὐτὸ ἀρκεί για να μη μάς ἐνδιαφέρει ἡ «ποίησή» του.

Ο κ. Τσάτσος αισθάνεται κα! δικαίως πώς πρέπει να πεί ὀλίγα τινὰ περὶ ποιήσεως, μιά και τὸ Δ.Κ.Α. τὸν ἀναγκάζει να βρει μιά ποίηση χωρὶς εικόνες. Δεν μπορεί ν' ἀντικαταστήσει τὴν εικόνα με νόημα, γιατί θά γινότανε τότε ἡ ποίηση φιλοσοφία και τὸ Δ.Κ.Α. θά ἀνήκεν ἀποκλειστικά στὸν κ. Βεζανῆ, δεν μπορεί ἡ ποίηση να είναι μόνον μουσική, ὅπως τὸ ἤθελαν ὁ Τῆκ και ὁ Βερλιάν, γιατί τότε οἱ νεράιδες, οἱ μουσες, οἱ ἰδέες που βλέπουν τὰ λούλουδα, ἢ πού τὰ λούλουδα βλέπουν, θά γινόταν περιττά, κατ' ἀνάγκη λοιπὸν ἐπιστρέφουμε στὴν ἐνοχλητικὴ ἔννοια τῆς εικόνας και θά δημιουργήσουμε (γιατί ὄχι; γιατί ὑπάρχουν μεταλογικά νοήματα αν δεν μπορούμε να τὰ κάνουμε ὅτι θέλουμε;) μιά εικόνα που δεν θά είναι εικόνα. Ἡ εικόνα του στίχου του Δ.Κ.Α. «δεν είναι ὄραση, ἀλλά ὄραματισμός, ὀπτασία» (σελ. 126) και αὐτὴ ἡ ὀπτασία δε ζωγραφίζεται, και ὅμως βλέ-

πεται (σελ. 125). Τώρα πώς, ἐνῶ βλέπεται δεν μπορεί να ζωγραφίζεται, ἀφοῦ και τὸ ὄνειρο μπορεί να ζωγραφίζεται, δεν ξέρω, ἴσως να μη βλέπεται με μάτια κοινῶν ἀνθρώπων. Τὸ νέο είδος του ὁποῖου ὁ Παλαμᾶς είναι δείγμα, θά ἔλκει τὸ γένος ἀπὸ τοῦς Κύκλωπες.

Γι' αὐτὸν θά ἔγινε αὐτὴ ἡ τέχνη που (σελ. 150) «βρίσκεται στὸ νόημα που είναι κάτι διάφορο ἀπὸ τὴν τεχνική, ἀπὸ τὴν μουσική του στίχου, κάτι διάφορο ἀπὸ τὴν καθαρή οὐσία του ποιήματος». Ἐτσι σώζεται ἡ εικόνα—ὀπτασία—ἀφοῦ τέχνη δεν είναι ψυχολογία δεν βρίσκεται ἡ ὀπτασία μέσα μας, ἀφοῦ τέχνη δεν είναι τὸ ἔργο, δεν ζωγραφίζεται ἡ ὀπτασία, ἀλλά τότε γεννιέται ἡ ἀπορία που βρίσκεται αὐτὴ ἡ ὀπτασία, πώς φαίνεται; Ἡ ἀπάντηση είναι ὅτι βρίσκεται, ὅποιος θέλει ἄς τὸ πιστέψει, θά τὸ πιστέψει κατὰ τὸ ρητὸ *credo quia absurdum*.

Τὰ ὑπόλοιπα θέματα με τὰ ὁποῖα ἀσχολεῖται ὁ κ. Τσάτσος είναι θέματα ἀφηρημένα, είναι ἰδέες, και ἐπειδὴ ἡ ποίηση δεν ἔχει σχέση με ἰδέες ἀλλά μόνον με ἀπτά πράγματα, με εικόνες τῶν πραγμάτων αὐτῶν, θεωρῶ πώς δεν είναι ἀνάγκη να ἀσχοληθῶ με τὴν κριτικὴ τῶν ἰδεολογικῶν θεμάτων του Παλαμᾶ. Ἐνδιαφέρομαι για τὴν κριτικὴ του ποιητῆ ἢ του ἔργου του, ἐνδιαφέρομαι για κείνα τὰ θέματα του παλαμικοῦ ἔργου που μπορούν να ἐνδιαφέρουν τὴν ποίηση, ἐνῶ ἐκείνα τὰ θέματα που ἐνδιαφέρουν τὴ φιλοσοφία ἢ τὴν ἐπιστήμη ἢ τὴν πολιτικὴ ἢ τὴν ἱστορία, τ' ἀφήνω να τὰ κρίνουν ἄλλοι εἰδικότεροι ἢ που ἐνδιαφέρονται, ἐγὼ ὄχι, για τὴν ἀποψη που πέρνει ἀπάνω σ' αὐτὰ τὰ προβλήματα ὁ Παλαμᾶς.

Στὸ τέλος του βιβλίου του, ἐγὼ τὸ ἀφησα στὴ σελίδα 163, ἐπανερχεται και κλείνει τὸν κύκλο, ὅπως λέει, του ποιητικοῦ ἔργου του Παλαμᾶ και μελετᾶ ὁ κ. Τσάτσος τὸν στίχο. Ἄλλὰ ἡ μελέτη του στίχου γίνεται και αὐτὴ με πρίσμα μεταφυσικὸ. Ὁ στίχος εἶναι ἀποτέλεσμα συνθέσεως του κόσμου τῶν ποιητικῶν νοημάτων. Λέει βέβαια ὁ κ. Τσάτσος πώς ὁ παλαμικὸς στίχος είναι μιά σύνθεση του ἀρχαίου, του βυζαντινοῦ και του νέου στίχου, ἀλλά με ζητήματα στιχουργικά, ὅπως με προβλήματα αίσθημάτων, ὁ κ. Τσάτσος ἀποφεύγει ν' ἀσχοληθεῖ γιατί ἀποφεύγει πάντοτε να ἀναλύσει τὸ συγκεκριμένο και ἀντικειμενικὸ. Μᾶς λέει πώς ὁ στίχος είναι σύνθεση διαφόρων στοιχείων, ἀλλά δεν τὸ ἀποδεικνύει. Ὅπως δεν ἐνδιαφέρεται για τὴν ψυχολογία, ἔτσι δεν ἐνδιαφέρεται για τὴν τεχνική. Σημειώνει πώς ὁ Παλαμᾶς παρουσιάζει «για τὴν παγκόσμια λογοτεχνία, ἐκπληκτικὴ ποικιλία στιχουργικῶν μορφῶν». Μά και τὰ λεξικά παρουσιάζουν ἐκπληκτικὴ ποικιλία. Ἡ ποικιλία δεν είναι κατ' ἀνάγκη προσόν. Ποικιλία μορφῶν δεν ἔχει ὁ Κάλβος, και ὅμως ὡς ποιητὴ τὸν θεωρῶ ἀσυγκρίτως ἀνώτερο ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ. Ποικιλία μορφῶν που να συγκριθεῖ με τὴν ποικιλία του Παλαμᾶ δεν ἔχει ὁ Μαλακάσης και ὅμως εἰς μουσικότητα είναι χίλις φορές ἀνώτερος ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ. Τόσο ὁ Κάλβος, ὅσο και ὁ Μαλακάσης, ὁ ἕνας ἐπειδὴ ἔχει πλούσιες εικόνες ὀπτικές, ὁ ἄλλος ἐπειδὴ ἔχει πλούσιες εικόνες ἀκουστικές, είναι ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ πολὺ πιὸ ποιητὴς.

Καταλαβαίνω πώς ὁ Παλαμᾶς ἐνθουσίασε τὸν κ. Τσάτσο. Ὁ Παλαμᾶς ἀρθρώνει λόγια μιάς γλώσσας που ὁ κ. Τσάτσος μιλάει με εὐχέρεια. Ἡ κριτικὴ μου δεν ἀπέβλεπε ν' ἀποδείξω αν ναί ἢ ὄχι ὁ κ. Τσάτσος ἐρμηνεύει καλά τὸν Παλαμᾶ. Τὸ συμπέρασμα στὸ ὁποῖο ἔχω φθάσει διαβάζοντας τὸν κ. Τσάτσο είναι ὄχι πώς ὁ κ. Τσάτσος είναι ἕνος στὸν Παλαμᾶ, ἀλλά πώς ὁ Παλαμᾶς του κ. Τσάτσου, ὅπως ὁ Παλαμᾶς ὄλων τῶν Παλαμιστῶν, ἀσχολεῖται, ὅπως και οἱ ὕμνητές του, με πράγματα που δεν ἐνδιαφέρουν τὴν τέχνη. Ἡ γλώσσα που μιλοῦν και ὅτι, διήποτε δεν σ' αὐτὴ τὴ γλώσσα, με τὰ νοήματά της και τὴς μετουσιώσεις τῶν νοημάτων της, μάς είναι ξένη.

Μιλοῦν Κινέζικα!

ΝΙΚΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΗΣ

ΕΡΕΥΝΑ

« Η ζωηρότερη έντύπωση από την παιδική μου ηλικία, είναι η ζωηρότερη έντύπωση που έχει το κάθε μικρό παιδί—ποιά άλλη; ο θάνατος. »

Πρωτοείδα το θάνατο, εν' απόγευμα σκοτεινό, απ' το σπίτι, από ένα πανύψηλο παράθυρο... Κάποια μισά λόγια που είπαν οι μεγάλοι μέσα στην κάμαρα, μιὰ παρακοή δική μου απ' τις συνειθισμένες μ' εσπρωξαν κατά το παράθυρο (καθώμαστε σ' άπάνω πάτωμα) ακριβώς τή στιγμή που απ' το δρόμο περνούσε ή πρώτη κηδεία που είδα στη ζωή μου—το φτωχό, τ' ελιγάνθρωπο, το τυπικό λείψανο τής αθηναϊκής φτωχολογίας. Νομίζω πως κάποιος ήρθε και με πήρε γρήγορα μέσα—αυτό δεν το καλοθυμούμαι' ως τόσο, πρόσφατα να ιδώ. Ένα ξεσκεπο πλατύ φέρετρο' και μέσα, το λείψανο: μιὰ γριά, με τὰ μάτια θαθεία σφαλιστά, με κάποιαν ικανοποίηση παγερά γήϊνη, χυμένη επάνω στο κέρινο πρόσωπο.

Παρόμοια εικόνα νεκρού, και παρόμοια ιδωμένη, δεν είχε τίποτε από το ιερό, το επιθλητικό ή το τραγικό που θά είχε μέσα στην άκνησία τής εκκλησίας και ιδωμένη από κάτω. « Η γριούλα—πολύ θαθεία κάτω στο δρόμο!—έμοιαζε κάπως σὰ μούμια, σάν εκείνες που έμελλε να μου δείξουν δυο-τρία χρόνια ύστερα, όταν πήγα στο σχολείο. » Ήταν ένα έρμαιο, στά ξένα χέρια που τή σάλευαν δεξιά κι' αριστερά. Κι' έτσι ανάσκελα ξαπλωμένη, έλεγες, γιά μιὰ στιγμή, πως σέ καλεί να πέσης και σὺ απ' το παράθυρο, κοντά της... Μά αυτό μόνο γιά μιὰ στιγμή. Δέ θέλω να κάμω «φιλολογία».

Με πίκρα, με κάποιον φόβο, με με περισσότερη άπορία, ξαναγύρισα στην κάμαρα. Με την άπορία που και πάντα με κατέχει—χυριαρχώντας επάνω σέ κάθε άλλο συναίσθημα—έμπρός στον νεκρό και που, στοχάζομαι, είναι ή τέλεια άδυναμία τής ζωής να συλλάβη στην ουσία της την έννοια τής άνυπαρξίας.

Το κέρινο πρόσωπο με τ' άνυπαρκτα μάτια ξανάρθε κάποιο βράδυ, σύντομα, στη μνήμη μου. « Όχι στ' όνειρό μου, αλλά στον ύπνο μου. Ξηγνούσα άρα γε πάντοτε—κ' ύστερα ξανακοιμώμουν; Δέ θυμούμαι. Θυμούμαι όμως τόν μακρὺ διαλλείματα τής αγρύπνιας που από τότε είχα, γι' άρκετὸν καιρό. Οί άλλοι κοιμούνταν γύρω μου, άκουα τις κανονικές δίκοπες άναπνοές, ξεχωριστές, άτάραχες στον άναπαυμένο ρυθμό τους. Τὸ άπλό καντήλι τοῦ σπιτιοῦ, ξέσκεπο, επάνω στο χαμηλό εικόνοστάσι, χόρευε στους τοίχους. Η γαλλική γλώσσα έχει άλλη μεταφορά γιά τούτον τὸν τρόπο τοῦ καντηλιοῦ. Δέν έχει τή μεταφορά τοῦ χοροῦ. Λέγει: toussait—έβηχε. Και τίποτε, άληθινά, δέν είναι

πλησιέστερο πρὸς τὸ πράγμα, ὅσον ὁ ἄηχος, ὁ πικρότατος βήχας τής μικρῆς φλόγας, ὁ ἀκατάπαυστος... Δέν ἤμπορῶ ὅμως νὰ πῶ πὼς φοβόμουν. Καί δέν φοβόμουν οὔτε ὅταν, σὲ λίγην ὥρα, ἀρχίζα ν' ἀκούω καμπάνα πὸ χτυποῦσε—μὰ πόσο καθαρὰ, καθαρότατα χτυποῦσε, ἔνα-ἔνα, ἀραιὰ τὰ χτυπήματά της, ἀπὸ κάποια χαμένην ἀθηναϊκὴ γειτονιά: μήπως μποροῦσα νὰ φαντασθῶ, νὰ καλοσχεδιάσω ἀπὸ ποῦ; μόλις ἤξερα ἀπὸ κάποιες μεριές τής Ἀθήνας... Τέλος, ἐρχόταν στή μνήμη μου ἡ πεθαμένη μακρυνή, με τὰ σταυρωμένα χέρια, μικρὴ μούμια ἐγκαταλελειμμένη σ' ἐκείνους πὸ τὴν ἔσερναν. Μὰ δὲ φοβόμουν—αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ξαναπῶ. Δέν ἐξύπνησα κανένα, ζητώντας νὰ με πάρη στὸ κρεβάτι του, μήτε μ' ἐπήρα τὰ κλάμματα σὲ σημεῖο πὸ νὰ ξυπνήσουν οἱ ἄλλοι μόνοι τους. Τὸ ἄστατο καντήλι, ὁ ξένος ὕπνος, ἡ μεταλλικὴ ὄσο κι' ἀγέρηνη καμπανακρουσία καί τὸ πρόσωπο τής πεθαμένης μὲ προξενούσαν κάτι ἄλλο, παρὰ φόβο: τὴν αἴσθησιν τοῦ μυστηρίου. Κ' ἔπειτα, μιὰν ἀπέραντη αἴσθησιν πένθους, ὅπου χανόμουν, σάν μέσα σὲ θάλασσα.

Με τὸ μεγεθυντικὸ μέτρο πὸ τὸ παιδί μετρᾷ τὸ χρόνο, θὰ μποροῦσα νὰ πῶ πὼς ἔμενα γιά ὄρες, ξαπλωμένος ανάσκελα στὸ χαμηλὸ μου κρεβάτι, τὸ στενὸ, με τὰ βλέφαρα τεντωμένα κατὰ τὸ καντήλι, με τ' αὐτικὰ κολλημένα στὸ μυκλὸ, μουσκεμένος στὸν ἰδρῶτα . . . Αὐτὸ ἔγινε πολλὰς βραδυές. Ήταν οἱ πρώτες μου ἀγρυπνίες, οἱ σιωπηλές - ὅπως ὄλες, ἄλλως τε - κ' οἱ ζωηρότερες έντυπώσεις, ἀπὸ τὴν παιδικὴ μου ηλικία.

« Αν ὅμως κάτι μ' ἄφησαν καί γιά παντοτεινά ἐκείνες οἱ ἀϋπνίες, εἶναι τὸ πὼς δέν μπορῶ νὰ κυττάξω κατὰ πρόσωπο ἄνθρωπο πὸ κοιμᾶται. Τοῦτο, στοχάζομαι, θάχει κάποιον σύνδεσμο μ' ὅλα κείνα τὰ πράγματα μαζί. Μόνον ὁ ὕπνος τῶν μικρῶν παιδιῶν μὲ εἶναι ἀγαπητός. Γιά τοὺς μεγάλους, βρίσκω πὼς κάποια τερατώδη ἀσχημία χύνεται ἐπάνω τους—ὡσάν τὴν ἀποκαλυπτικὰ γήϊνην ἱκανοποίησιν πὸ εἶχε τὸ πρόσωπο τής πεθαμένης.

Μ' ἐρωτᾶτε ἀκόμη, ἀγαπητοί φίλοι, καί γιά τὰ μικρὰ ὑποσυνειδήτα πὸ τὰ βρίσκω κάποτε νὰ ὑπάρχουν στήν πνευματικὴ μου ζωή. Ὁ πὸ ὅτι μούρχειται πρόχειρα στὸ νοῦ, με μιὰ πρώτην ἀναπόλησιν. Λοιπόν, ἔξαφνα, στή φαντασίᾳ μου ζωντανεῖται συχνὰ τούτη ἡ εικόνα: μιὰ ἀπέραντη παγωμένη λίμνη, μιὰ ἀσύλληπτη ἐπιφάνεια ἀπὸ πάγο—κ' ἐγώ, σκυμμένος, νὰ τραβῶ μιὰ πιστολιά, μιὰ σφαῖρα πὸ φεύβει πάνω στὸ κρύσταλλο καί πὸ φαίνεται πὼς δὲ θὰ σταματήσει ποτέ... Τρεῖς λέξεις μὲ ἔρχονται συχνὰ στὸ νοῦ, ἀσχετες με κάθε ἄλλο ἐξωτερικὸ γεγονός, σχετικῆς ὅμως ἴσως μ' αὐτὴν τὴν εικόνα, τὴν παραπάνω. Εἶναι κ' οἱ τρεῖς γαλλικῆς λέξεις: confondre, espace, καί pensé. Ἐρα γε γιά τὸν ἦχο ἢ γιά τὴν έννοιά τους;

Ἀπὸ τότε πὸ πέθανε ἡ θεία μου, τὴν βλέπω στὸν ὕπνο μου. Δέν εἶναι ποτέ μέσα στὰ όνειρα τής εὐδαιμονίας, πὸ περιγράφω στὸ προηγούμενο σημεῖμά μου· εἶναι ὅμως πολὺ συχνότερη ἀπὸ κείνα. Οἱ ὅ-

φεις της, οί διαθέσεις της, τὰ ντυσίματά της ἔχουν ποικιλία. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ περιβάλλοντα θπου ζωντανεύει. Γιὰ νὰ μὴ καταφύγω σ' ἐξηγήσεις μεταφυσικὰς, θὰ ἔλεγα πὼς καθρεφτίζει κάθε φράσιν τὴν ψυχικὴ μου κατάστασιν, πρὶν καλὰ -καλὰ συνειδητοποιηθῆ καὶ σ' ἐμὲ τὸν ἴδιο.

Δὲν βλέπω πιά καὶ πολὺ σημαντικὰ ὄνειρα, κι' ὁλοένα μάλιστα καὶ λιγώτερο. Νομίζω πὼς πρέπει νὰ τὸ ἀποδώσω στὴ φαντασία μου πού, ἀπὸ ἔλλειψιν προπάντων ἐξωτερικῆς ἀνανεώσεως, ὀλιγοστεύει. Δυστυχῶς, ἀρκετὰ χρόνια τώρα, ζῶ μὲ τὸ βιβλίον καὶ μὲ τὸ χαρτί . . . Ὅσο γιὰ ταξέδια θὰ ντρεπόμενον νὰ μιλήσω. Ὅς τόσο, παρατηρῶ καὶ τοῦτο: ἡ φαντασία ὑποχωρεῖ καὶ σὲ κάποιαν ἄλλη κατάστασιν, συνδυασμένη ἀπὸ παρατήρησιν κι' ἀπὸ μνήμη, μὰ πού ἡ ἀνάλυσή της, φυσικὰ, δὲν ἔχει καθόλου ἐδῶ τὴ θέσιν της

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

«Ἄν δὲν περιμένῃς τὸ ἀπροσδόκητο δὲ θὰ τὸ βρεῖς, γιατί εἶναι ὀδυνηρὸ καὶ δύσκολο νὰ βρεθῆ».

ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κύριε Διευθυντά,

Στὸ τελευταῖον φύλλον τοῦ καλοῦ περιοδικοῦ σας ὁ τόσο ἀξιόλογος λογοτέχνης κ. Ν. Καλαμάρης δημοσιεύει ἕνα του γράμμα σχετικὸ μὲ τὸν ὑπερρεαλισμὸν στὴν Ἑλλάδα. Τὸ γράμμα αὐτό, ἐκτός ἀπὸ τὸ πολὺ ἐνδιαφέρον περιεχόμενό του, ἀποτελεῖ καὶ μιὰ πράξιν δικαιοσύνης: τονίζει ὅτι πρῶτος ὁ Δημήτρης Μεντζέλος, ὁ πρόωρα χαμένος κι' ἀξέχαστος, γιὰ ὅσους τὸν γνώρισαν, νέος λόγιος, μίλησε στὸν τόπον μας γιὰ τὸν ὑπερρεαλισμὸν. Μόνον σ' ἕνα σημεῖον σφάλλει τὸ γράμμα τοῦ κ. Καλαμάρη, καὶ θὰ μοῦ ἐπιτραπῆ, στὸ σημεῖον αὐτό, νὰ ἐπέμβω. Ὁ κ. Μεντζέλος δὲν εἶταν ἀπλὰ καὶ μόνον «ἕνας καλὸς καὶ συμπαθητικὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ μᾶλλον μέτριος». Τὸ μακαριτὴν Μεντζέλο, ὁ κ. Καλαμάρης καθὼς γράφει ὁ ἴδιος, δὲν τὸν ἐγνώρισε. Ὅμως ἐμεῖς τὸν ἐγνώρισαμε. Προσωπικὰ ὁ ὑποφαινόμενος εἶχε τὴν τιμὴν νὰ σταθεῖ φίλος του, καὶ τοῦ δόθηκε ἔτσι ὅλη ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκτιμῆσιν τις σπάνιες κι' ἀνώτερες ἀρετὲς του. Ὁ θάνατος τὸν συνεπῆρε πρόωρα σὲ ἡλικία 23 χρονῶν, κι' ἔτσι δὲν τοῦ δόθηκε καθόλου ὁ καιρὸς νὰ τις ἀναπτύξῃ ὡς τὸ σημεῖον πού θὰ μπορούσε.

Προσωπικὰ γιὰ μένα ὁ Δημήτρης Μεντζέλος μένει ἡ πιὸ φωτεινὴ φυσιογνωμία πού ἐγνώρισα στὴ ζωὴ μου. Καὶ διαμαρτύρομαι τώρα ἔντονα γιὰ τὸν πρόχειρον χαρακτηρισμὸν μὲ τὸν ὁποῖο, ἐντελῶς ἀπληροφόρητα ὁ κ. Καλαμάρης ζητᾷ νὰ τὸν ἀντιπαρέλθῃ.

Ἄς μὴ νομιστῆ, μ' αὐτὰ πού λέω, ὅτι πέφτω στὴ συνειθισμένη αἰσθηματικὴ πλάνη πού ἐξωραίζει γιὰ τοὺς ζωντανούς, ὅτι ἔχει πεθάνει. Ἡ ὁμολογία μου γιὰ τὸν Δημήτρη Μεντζέλο, εἶναι μαρτυρία πού ὀφείλω νὰ καταθέσω, σὰ χρέος τιμῆς, μπροστὰ στὸ ἀναπόφευχτο δικαστήριον τῶν συνειδησέων.

Μὲ πολλὴ τιμὴ

ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΕΡΖΑΚΗΣ

Ν Ε Α

Ἀγαπητέ μου Διευθυντή

Σὲ ἀπάντησιν σὴν ἐπιστολῇ τοῦ κ. Τερζάκη τὸ μόνο πού ἔχω νὰ προσθέσω εἶναι πὼς ἐκτιμῶ πολὺ αὐτὸν τὸν ζῆλον του νὰ ὑπερασπίσῃ θανόντα φίλον του καὶ πὼς τρέφω ἀπόλυτον σεβασμὸν γιὰ τὸ αἰσθημα τοῦ κ. Τερζάκη πρὸς τὸν Μεντζέλο. Ἐλπίζω μιὰ πού τόσο θαυμασμὸς ἔχει γι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ν' ἀποφασίσῃ νὰ γράψῃ γιὰ τὸν Μεντζέλο ὅσα νομίζει πὼς πρέπει νὰ γνωσθοῦν. Οἱ ἐξαιρέτοι ἄνθρωποι—θὰ ἦσαν ἄλλοιτε ἐξαιρέτοι ἄλλοιως—εἶναι τόσο λίγοι, πού ὅσα ξέρουμε γι' αὐτοὺς δὲν πρέπει νὰ πάνε χαμένα. Εἴσαμ' ὅπου γράφει ἐκτενέστερα καὶ πληρέστερα γιὰ τὸ φίλον του θὰ μοῦ ἐπιτρέψῃ ὁ κ. Τερζάκης νὰ ἐξακολουθῶ νὰ θεωρῶ τὸν Μεντζέλο μᾶλλον μέτριον. Τὴ γνώμη μου αὐτὴ στηρίζω ὄχι μόνον στὸ ἄρθρον του γιὰ τὸν ὑπερρεαλισμὸν μὰ καὶ σὲ κρίσιν κοινῶν μας, τοῦ Μεντζέλου κι' ἐμένα, φίλου, πού, ἐπειδὴ κι' αὐτὸς ἐπέθανε, δὲν ἀναφέρω τὸ ὄνομα, ἀφοῦ ἡ κρίσιν του ἀφοῦσε ζήτημα προσωπικόν.

Μιὰ πού ὁ Μεντζέλος εἶναι ὁ πρῶτος πού ἔγραψε γιὰ τὸν ὑπερρεαλισμὸν, καὶ μιὰ πού ὁ κ. Τερζάκης τόσο τὸν θαυμάζει, προτείνω ὅπως σὲ ἐπόμενον φύλλον τοῦ περιοδικοῦ σας, γράψῃ ὅσα ξαίρει γιὰ τὸν Μεντζέλο. Τίποτα πού ἀφορᾷ τὸν ὑπερρεαλισμὸν καὶ τὸν ὑπερρεαλισμὸν στὴν Ἑλλάδα δὲ μᾶς εἶναι ἀδιάφορον, καὶ κανένας περισσότερον ἀπὸ μένα δὲ θὰ χαρῆ νὰ διαβάσῃ ἐπαινετικὰ καὶ ἀκριβῆ πράγματα γιὰ ἕνα φίλον τῶν ὑπερρεαλιστῶν.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΗΣ

Ἀξιότιμε κ. Ρητορίδην

Διάβασα στὸ περιοδικὸν Σας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ κ. Ν. Καλαμάρη, κ' ἔχω νὰ παρατηρήσω πὼς, ἐφ' ὅσον ὁ ἐπιστολογράφος ἀναφέροντας τ' ὄνομά μου χαρακτηρίζει τὴν ποιήσιν μου μὴ ὑπερρεαλιστικὴν, σὲ τοῦτο συμφωνῶ κ' ἐγώ. Ὅσον ὅμως ὑποστηρίζει πὼς ἡ δική μου εἶναι «πιστὴ ἀπόδοσιν» τῆς ποιήσεως τοῦ Οὐγκαρῆτι, ἔχει τὴ στοιχειώδη ὑποχρέωσιν νὰ μεταφράσῃ κατὰ λέξιν τὸ ποίημα ἢ τὰ ποιήματα τοῦ Ἰταλοῦ ποιητῆ, πού τοῦ ἐπέτρεψαν νὰ βγάλλῃ ἕνα τέτοιο συμπέρασμα, καὶ νὰ τὰ παραβάλλῃ μὲ τὰ δικὰ μου ποιήματα. Τοῦτο εἶναι λογοτεχνικὸν ἔθιμον στὴν Ἑλλάδα καὶ παντοῦ τοῦτο εἶναι καὶ τὸ καθήκον κάθε τίμου ἀνθρώπου ὅταν κατηγορεῖ τὸν ἄλλον.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΡΗΣ

Ἀγαπητέ μου Διευθυντή

Δὲν ἐπερίμενα νὰ θυμώσῃ ὁ κ. Σαραντάρης, ἐπειδὴ ἔγραψα πὼς ἀποδίδει τόσο καλὰ στὴν ποιήσιν του τὸ ὄψος τοῦ Ungaretti. Ἄν ἔκαμα μελέτην γιὰ τὴν ποιήσιν τοῦ κ. Σαραντάρη ἀσφαλῶς θὰ εἶδενα πού βρισκῶ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ungaretti ἢ καὶ ἄλλων Ἰταλῶν ποιητῶν, μιὰ πού ἡ Ἰταλικὴ ποιήσιν εἶναι πού τὸν ἐπηρεάζει. Λυποῦμαι πὼς γιὰ τὴν ὥρα ἔχω ἄλλα νὰ κάνω ἀπὸ τοῦ νὰ ἀναλάβω αὐτὴ τὴ μελέτη. Ὅσο γιὰ νὰ μεταφράσω Ungaretti δυστυχῶς δὲν θὰ τὸ κάνω· μὴ μπορεῖ νὰ μεταφράσῃ κανεὶς μόνον ὅτι αἰσθάνεται, καὶ ἡ κατὰ λέξιν μετάφρασιν, θὰ νόμιζε πὼς εἶναι ἀρκετὰ ποιητῆς νὰ τὸ καταλάβῃ αὐτὸ ὁ κ. Σαραντάρης, δὲν ἀξίζει τίποτα. Δὲν μεταφράζω τί ἐπηρεάζει τοὺς ἄλλους ἀλλὰ μόνον τί μὲ ἐπηρεάζει ἐμένα, γιατί πιστεύω, ἄλλοιως δὲ θὰ ἔγραφα, πὼς ἔχω ἀρκετὴ δύναμιν νὰ μπουρῶ νὰ μετατρέψω τις ἐπιδράσεις τῶν ἄλλων σὲ κάτι καινούργιον καὶ δικόν μου. Θεώρησα πάντοτε στοιχειώδη εἰλικρίνεια νὰ μεταφράζω ὅτι μ' ἐπηρεάζει. Αὐτὸ ἔκανα καὶ ἐξακολουθῶ νὰ κάνω. Καὶ δὲν εἶμαι ὁ μόνος· τὸ ἴδιο κάνει ὁ Παπασιώνης κι' ὁ Σεφέρης. Δικαίωμα τοῦ κ. Σαραντάρη νὰ μὴ τὸ κάνει. Ἄς εἶναι βέβαιος πὼς ὅταν διακρίνω ἄλλη τάσιν στὴν ποιήσιν του θὰ τὴ σημειώσω κι' αὐτὴν. Ὅσοι ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας του ξέρουν ἰταλικά μπουρεῖ νὰ δοῦν ἂν ἔχω δίκην ἢ ὄχι ὅταν λέγω πὼς προσπαθεῖ νὰ ἀποδώσῃ τὸν Ungaretti.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΛΑΜΑΡΗΣ

Φ Υ Λ Λ Α

83 —

Υ.Γ. — Φαίνεται πολύ να ενοχλήθηκε ο κ. Σαραντάρης με όσα έγγραφα σχετικά με την πνευματική συγγένεια που υπάρχει μεταξύ των ιμπρεσιονιστικών ποιημάτων του Ungaretti και των δικών του στίχων γιατί επανέρχεται πάνω σ' αυτό το θέμα και σε γράμμα του που απευθύνεται σε άλλο περιοδικό όπου μάλιστα είχε την καλωσύνη να ασχοληθεί πιδ πλατείά με όσα έγγραφα στο περιεχόμενο τεύχος των «Νέων Φύλλων».

Ιδιαίτερα με συγκινεί να βλέπω νέους; να ασχολούνται με τις ιδέες μου και τις φιλολογικές μου προτιμήσεις. Καταλαβαίνω πολύ καλά πώς οι απόψεις μου ξαφνιάζουν μερικούς απ' αυτούς; μα αυτός είναι ο προορισμός μου, να ταρασσω τα νερά. Είμαι ποιητής και ξαφνιάζω μιά κι' αυτά που μου άρέσουν διαφέρουν της πραγματικότητας που μάθανε στους άλλους ν' αγαπούν!

Μα όσο κι' αν είναι ευεξήγητη ή άνυπομονησία που δείχνει ο κ. Σαραντάρης να ξέρει γιατί προτιμώ τον Περέ από τον Βαλερύ, γιατί μ' άρέσει το «Στου γλυτωμού το χάρι», γιατί θεωρώ πώς ο υπερρεαλισμός είναι πιδ πολύ από αισθητική τάση, φαντάζομαι πώς θα καταλαβαίνει πώς δεν είναι δυνατό ούτε υπάρχει λόγος σ' ένα γράμμα που έχει άπλωσ σκοπό να επανρθώσει βαρύτατα σφάλματα άλλου νέου ποιητή, ν' ασχοληθώ με την άχανή χώρα των υπερρεαλιστικών θριαμβευτικών κατακτήσεων. Ανακοινώ με όλη την επισημότητα του λόγου ποιητή, πώς γράφω βιβλίο για τον υπερρεαλισμό, που ελπίζω να μην άργήσει να δει το φώς και να το αψηήσει. Εκεί θα βρει ο κ. Σαραντάρης απάντηση στις άπορίες του, άρκει να με διαβάσει με προσοχή.

Είσαμε τότε θα πρέπει ο κ. Σαραντάρης να κάνει λίγη ύπομονή και να πάψει να με διαβάσει γιατί πολλές άπορίες θα του γεννηθούν μιά και τίποτε το κοινό δε συνδέει τα φιλολογικά γούστα μας.

Ρωτά ο κ. Σαραντάρης, και πίσσο με συγκινεί ή ερώτησή του, τί ευθύνη πέρνω όταν γράφω για όσα γράφω. Απλούστατα την ίδια ευθύνη που παίρνει ο ήλιος όταν φωτίζει. Ευθύνη προσωπική. Είναι επειδή γράφω εγώ για το Α και το Β που ν' μιζώ πώς ενδιαφέρει τον αναγνώστη; Απόδειξη πώς έχω δίκιο είναι πώς λαμβάνουν υπ' όψιν τις γνώμες μου, αν δεν τις λάβειαν υπ' όψιν τους οι άλλοι ο κ. Σαραντάρης; δε θα με ζητούσε να δικαιολογήσω τις απόψεις μου.

Ο Νίκος Καλαμάρης ζητά από τους άλλους να δικαιολογήσουν τις απόψεις τους μόνο όταν βρίσκει πώς τα γραφτά τους έχουν ενδιαφέρον. Στόν κ. Σαραντάρη έχει άπλωσ να συστήσει να πάψει να εκφράζει κρίσεις για τον Μπρετόν και τον Νταλί, προτού τους διαβάσει, γιατί όσα τόρα λέει γι' αυτούς άποδειχνει πώς ή δεν τους διάβασε ή δεν τους κατάλαβε.

Κι' είναι άμαρτία να βλέπει κανείς νέους των όποιων την προσπάθεια, όσο κι' αν κατευθύνεται σε δρόμους ξένους; πρὸς τους δικούς μας, παρακολουθήσαμε κάποτε με συμπάθεια, να δείχνουν τόση άγνοια των θεμάτων που χειρίζονται.

Μα ο κ. Σαραντάρης όχι μόνο δεν έννοει τους άλλους, αλλά ούτε και τον εαυτό του. Γιατί, πώς έξηγει τότες οι ενώ λέει πώς ή λογοτεχνική συζήτηση που άνοιξα, έτσι όπω; τή θέτω, δεν έχει ενδιαφέρον, κάθεται και άσχολεϊται μ' αυτήν; Με ποιά ευθύνη; Ούτε με την ευθύνη του σκόλητος που διέρχεται από λωρίδα γής φωτισμένης από άκτίνα ήλιου!

N. K.

«Όλες οι ικανότητες της ανθρώπινης ψυχής πρέπει να είναι ύποταγμένες στη φαντασία που τις επιστρατεύει όλες μαζί».

BEAUDELAIRE

A. E. T. E.

Τοποθετήσατε Δευτερευούσαν (έσωτερικήν) τηλεφωνικήν εγκατάστασιν.

Είναι άπαραίτητος διά Τραπεζας, Έργοστάσια, ξενοδοχεία, Λέσχας και έν γενεί κάθε επιχείρησιν. Δι' αυτής επιτυγχάνεται ή αυτόματος επικοινωνία όλων των διαμερισμάτων των γραφείων ή κτιοκίας σας μεταξύ των και συγχρόνως με το Κέντρον. Τα έσωτερικά τηλεφωνήματα δέν πληρώνονται.

Η ΔΕΥΤΕΡΕΥΟΥΣΑ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ οικονομεί μηνιαίας συνδρομάς διά του περιορισμού των γραμμών του Κέντρον.

Έχει την δυνατότητα της μεταβιβάσεως μιάς έξωτερικής κλήσεως εις οιοδήποτε έσωτερικόν τηλεφώνον.

Έμποδίζει τα άπ' ευθείας ένοχλητικά τηλεφωνήματα. Περιορίζει τον χρόνον εργασίας εις το ελάχιστον. Τελειοποιεί την οργάνωσιν σας.

Διά κάθε περίπτωσιν ύτάρχει και ο κατάλληλος δλιγοδάπανος τύπος.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ «ΡΑΙ-ΠΟΣ» με μίαν ή δύο γραμμάς Κέντρον (3—10 τηλεφωνα) διά γραφεΐα (μικρά) άποστάσεις μεταξύ των τηλεφώνων.

ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ «ΣΕΙΡΑΣ ΑΥΤΟΜΑΤΟΥ» με μίαν ή δύο γραμμάς Κέντρον (3—23 τηλεφωνα) δι' έργοστάσια με πολλή έσωτερικά τηλεφωνα.

ΜΕΤΑΛΛΑΚΤΑΙ από 8 μέχρι 500 τηλεφώνων διά πλοΐα, διά Ξενοδοχεία

κ.λ.π. κ.λ.π.

Ζητήσατε πληροφορίας και προϋτολογισμούς άνευ ύποχρεώσεως από την

ΑΝΩΝΥΜΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΗΝ ΕΤΑΙΡΕΙΑΝ

Τμήμα Δευτερευουσών εγκαταστάσεων, Ομήρου 2

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετ. και Ἀποθεματικά Δραχ. 1.205.000.000
Καταθέσεις τῆς 31 Δεβρίου 1935 > 9.959.000.000

Κεντρικὸν κατάστημα ἐν Ἀθήναις
Ἵποκαταστήματα και Πρακτορεία εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
Ἵποκαταστήματα και Πρακτορεία ἐν Αἰγύπτῳ,
Κάϊρον, Ἀλεξάνδρεια, Ζαχαζίκι
Ἀνταποκρίται εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἐξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος
ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν
και ἐξωτερικὸν ὑπὸ ἐξαιρετικῶς συμφέροντος ὄρους

Δέχεται καταθέσεις

(εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ και ταμειυτηρίου εἰς δραχ.
μὰς και ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια)

HELLENIC BANK TRUST COMPANY

NEW-YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς τῆς Ἑλλάδος συμφώνως
μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἐξυπη-
ρέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα Δολλ. 1.500.000